

Rečnik AI regulative i upravljanja_

Tamara Zavišić
Zavišić Konsalting

Oktobar 2026

zavistic.com

Sadržaj

01 Osnovni pojmovi i odgovorna AI

01–18 • strana 4

02 Razvoj podaci i rad sistema

19–36 • strana 10

03 Akteri i odgovornosti

37–45 • strana 16

04 Regulatorni okvir i kategorije rizika

46–61 • strana 19

05 Upravljanje AI u organizaciji

62–77 • strana 25

06 Rizici uticaji i zaštita prava

78–103 • strana 31

07 Provera dokumentacija i praćenje

104–120 • strana 40

Važna razgraničenja

Strana 46

Propisi standardi i okviri

Strana 47

Dodatni izvori i podaci o izdanju

Strana 48

Abecedni indeks

Strana 49

01 Veštačka inteligencija

Artificial intelligence - AI / STRUČNI POJAM

Oblast metoda i tehnologija za izgradnju sistema koji iz ulaznih podataka izvode rezultate, kao što su predviđanja, preporuke, odluke ili sadržaj. U poslovnom govoru naziv se često koristi i za same sisteme. Za pravnu analizu potrebno je utvrditi da li konkretno rešenje ispunjava definiciju AI sistema iz primenljivog propisa.

U PRAKSI Softver za predviđanje potražnje može koristiti AI iako nema razgovorni interfejs.

Važno. Automatizacija sama po sebi ne znači da je reč o AI.

[NIST, AI RMF 1.0, uvod](#) • [Videti 04, 05](#)

02 Algoritam

Algorithm / TEHNIČKI POJAM

Niz precizno određenih koraka ili pravila za izvršavanje zadatka. U AI se algoritmi koriste, između ostalog, za obučavanje modela i obradu ulaza. Algoritam nije isto što i model nastao obučavanjem.

U PRAKSI Algoritam obučavanja prilagođava parametre modela na osnovu primera.

Važno. Algoritmi postoje i u softveru koji se ne smatra AI sistemom.

[NIST, Dictionary of Algorithms and Data Structures](#) • [Videti 03, 05](#)

03 AI model

AI model / STRUČNI POJAM

Matematička ili računarska struktura koja predstavlja obrasce ili odnose i koristi ih za proizvodnju rezultata. U mašinskom učenju njeni parametri oblikuju se obučavanjem. Model je obično komponenta šireg AI sistema, zajedno sa softverom, podacima, interfejsima i drugim resursima.

U PRAKSI Isti jezički model može biti deo internog asistenta i aplikacije za korisničku podršku.

Važno. Provera modela nije dovoljna za procenu celog sistema i njegovog konteksta upotrebe.

[AI Act, uvodna izjava 97; NIST AI RMF](#) • [Videti 04, 13, 02](#)

04 AI sistem

AI system / PRAVNI POJAM

Mašinski zasnovan sistem sa različitim stepenima autonomije, koji može pokazivati prilagodljivost nakon primene. Za izričite ili podrazumevane ciljeve iz primljenih ulaza izvodi kako da proizvede predviđanja, sadržaj, preporuke ili odluke koje mogu uticati na fizičko ili virtuelno okruženje. Ovo je sažeto objašnjenje definicije iz AI Acta.

U PRAKSI Alat koji ocenjuje prijave kandidata obuhvata model, obradu podataka, pravila i korisnički interfejs.

Važno. Ne mora svaki AI sistem nastaviti da uči nakon puštanja u rad.

[AI Act, član 3 tačka 1](#) • [Videti 03, 34](#)

05 Mašinsko učenje

Machine learning · ML / STRUČNI POJAM

Skup metoda kojima se obrasci u podacima koriste za oblikovanje modela i poboljšanje izvršavanja određenog zadatka. Umesto da se svako pravilo ponašanja unapred ručno zada, deo odnosa model usvaja kroz obučavanje. Kvalitet rezultata zavisi i od podataka i od načina učenja.

U PRAKSI Model uči da prepoznaje obrasce prevare na osnovu ranijih transakcija.

Važno. AI obuhvata i pristupe koji nisu zasnovani na mašinskom učenju.

[NIST AI RMF 1.0, dodatak B](#) · Videti [20, 28, 07](#)

06 Neuronska mreža

Neural network / TEHNIČKI POJAM

Vrsta modela sastavljena od povezanih računskih jedinica, obično organizovanih u slojeve. Pri obučavanju se podešavaju parametri veza kako bi model prepoznao obrasce i proizvodio rezultate za određeni zadatak.

U PRAKSI Mreža se obučava da razlikuje ispravne i oštećene delove na fotografijama.

Važno. Naziv ne znači da model ima ljudsko razumevanje ili svest.

[EU-US AI Terminology and Taxonomy, drugo izdanje](#) · Videti [03, 07](#)

07 Duboko učenje

Deep learning / TEHNIČKI POJAM

Oblast mašinskog učenja koja koristi neuronske mreže sa više slojeva za učenje složenih obrazaca iz podataka. Primenjuje se, između ostalog, na obradu jezika, slike i zvuka.

U PRAKSI Sistem prepoznaje govor i pretvara ga u tekst pomoću duboke neuronske mreže.

Važno. Nije svako mašinsko učenje duboko učenje, niti je svaki takav model generativan.

[EU-US AI Terminology and Taxonomy, drugo izdanje](#) · Videti [05, 06](#)

08 Generativna AI

Generative AI · GenAI / STRUČNI POJAM

AI koja proizvodi sadržaj, kao što su tekst, slika, zvuk, video ili programski kod, koristeći obrasce naučene iz podataka. Rezultat može biti nov po obliku, ali to ne garantuje njegovu tačnost, originalnost u autorskopravnom smislu ili dozvoljenost korišćenja.

U PRAKSI Zaposleni koristi alat za prvi nacrt izveštaja, a zatim proverava činjenice i izvore.

Važno. Uverljiv izraz i dobar stil nisu dokaz da je sadržaj pouzdan.

[NIST AI 600-1, uvod i odeljak 2.2](#) · Videti [09, 107](#)

09 Veliki jezički model

Large language model · LLM / STRUČNI POJAM

Model obučen na velikim količinama podataka koji obrađuje i generiše jezik, najčešće predviđanjem narednih delova teksta na osnovu konteksta. Može se prilagoditi različitim zadacima, kao što su sažimanje, prevođenje ili odgovaranje na pitanja. Neki modeli obrađuju i druge vrste sadržaja.

U PRAKSI Jezički model priprema sažetak dokumenta dostavljenog u upitu.

Važno. Naziv ne znači da model razume svet ili proverava činjenice na način na koji to čini čovek.

[NIST AI 600-1, uvod](#) · Videti [08](#), [31](#), [12](#)

10 Multimodalni model

Multimodal model / TEHNIČKI POJAM

Model koji obrađuje ili generiše više vrsta podataka, poput teksta, slike, zvuka i videa. Kombinacije podržanih ulaza i izlaza zavise od konkretnog modela.

U PRAKSI Model dobija fotografiju uređaja i tekstualno pitanje o uočenom oštećenju.

Važno. Podrška za više vrsta sadržaja ne znači jednaku pouzdanost u svakoj od njih.

[Google, Machine Learning Glossary](#) · Videti [03](#), [09](#)

11 Token

Token / TEHNIČKI POJAM

Jedinica na koju se sadržaj razlaže radi obrade u modelu. Kod jezičkih modela može predstavljati reč, deo reči ili znak. Broj tokena koristi se za određivanje obima obrade i često za obračun korišćenja.

U PRAKSI Dve rečenice sa istim brojem reči mogu imati različit broj tokena.

Važno. Token nije nužno jedna reč; način razlaganja zavisi od modela i jezika.

[Google, Machine Learning Glossary](#) · Videti [09](#), [12](#)

12 Kontekstni prozor

Context window / TEHNIČKI POJAM

Ograničenje količine sadržaja koju model može da obuhvati u jednoj obradi, najčešće izraženo brojem tokena. Na raspoloživi prostor utiču instrukcije, prethodni razgovor, priloženi sadržaj i pravila konkretnog modela.

U PRAKSI Za analizu dugog ugovora proverava se da li relevantan tekst staje u kontekst.

Važno. Veliki kontekst ne garantuje da će model pravilno upotrebiti svaki deo dokumenta.

[Google, Machine Learning Glossary](#) · Videti [11](#), [32](#)

13 AI model opšte namene

General-purpose AI model · GPAI model / PRAVNI POJAM

Model sa značajnom opštošću koji može kompetentno obavljati širok raspon različitih zadataka i biti ugrađen u različite sisteme ili aplikacije. Definicija AI Acta obuhvata različite načine stavljanja modela na tržište, a izuzima modele korišćene za istraživanje, razvoj ili prototipove pre stavljanja na tržište.

U PRAKSI Jedan model podržava prevođenje, pisanje koda i analizu dokumenata u različitim proizvodima.

Važno. Opšta namena i sistemski rizik nisu isto svojstvo.

[AI Act, član 3 tačka 63](#) • Videti [14](#), [55](#), [10](#)

14 AI sistem opšte namene

General-purpose AI system / PRAVNI POJAM

AI sistem zasnovan na modelu opšte namene, sposoban da služi različitim namenama, neposrednom upotrebom ili integracijom u druge AI sisteme. Za razliku od modela, sistem obuhvata funkcionalno rešenje kroz koje se mogućnosti modela koriste.

U PRAKSI Razgovorni asistent može pomagati u pisanju, analizi i planiranju.

Važno. Pravna klasifikacija konkretne primene zahteva razmatranje namene i načina korišćenja.

[AI Act, član 3 tačka 66](#) • Videti [04](#), [13](#)

15 AI agent

AI agent / STRUČNI POJAM

AI sistem koji u okviru zadatog cilja može birati naredne korake, koristiti alate i izvršavati radnje u okruženju, uz određeni stepen samostalnosti. Ovlašćenja, pristup podacima i uslovi za ljudsko odobrenje određuju stvarni obim njegovog delovanja.

U PRAKSI Agent priprema odgovor na upit i otvara predmet, dok slanje odgovora zahteva odobrenje zaposlenog.

Važno. Naziv agent ne uspostavlja pravni subjektivitet niti sam po sebi određuje kategoriju rizika.

[NIST AI 600-1, MS-2.7-001; stručno objašnjenje](#) • Videti [83](#), [119](#)

16 Odgovorna AI

Responsible AI / STRUČNI POJAM

Pristup razvoju i upotrebi AI koji uključuje razmatranje posledica po ljude, društvo i životnu sredinu, jasno određene odgovornosti i mere za sprečavanje i ublažavanje štete. Odgovornost se ostvaruje kroz konkretne odluke, postupke i dokaze tokom životnog ciklusa.

U PRAKSI Organizacija odustaje od primene koja ostvaruje poslovni cilj uz nesrazmernu štetu po korisnike.

Važno. Izjava o principima nije dovoljna bez njihove primene u radu.

[NIST AI RMF 1.0, uvod](#) • Videti [17](#), [62](#)

17 Pouzdana AI

Trustworthy AI / STRUČNI POJAM

AI čijoj se upotrebi može opravdano ukazati poverenje, na osnovu dokaza o njenim svojstvima i načinu upravljanja. NIST povezuje ovaj pojam sa validnošću, pouzdanošću rada, bezbednošću, odgovornošću, transparentnošću, objašnjivošću, privatnošću i upravljanjem štetnom pristrasnošću. Ravnoteža zavisi od konteksta.

U PRAKSI Sistem sa dobrim rezultatima testiranja ipak zahteva kontrolu pristupa i delotvoran nadzor.

Važno. Trustworthiness je širi pojam od reliability, odnosno doslednosti pouzdanog rada.

[NIST AI RMF 1.0, odeljak 3](#) • Videti [85, 104](#)

18 Ljudska autonomija

Human autonomy / ETIČKI POJAM

Sposobnost i stvarna mogućnost osobe da oblikuje sopstvene odluke bez nedopuštene manipulacije ili neopravdanog podređivanja automatizovanim rezultatima. U primeni AI podrazumeva razmatranje izbora koji su ljudima dostupni i njihovog razumevanja posledica.

U PRAKSI Korisnik može da preispita preporuku sistema i zatraži odgovarajuću ljudsku procenu.

Važno. Formalno dugme za odbijanje nije dovoljno ako je izbor praktično onemogućen.

[UNESCO, Preporuka o etici AI, ljudski nadzor i odlučivanje](#) • Videti [83, 100](#)

19 Skup podataka

Dataset / TEHNIČKI POJAM

Organizovana zbirka podataka namenjena određenoj obradi ili analizi. U razvoju AI odvojeni skupovi mogu služiti za obučavanje, validaciju i testiranje, uz dokumentovane kriterijume izbora i podele.

U PRAKSI Fotografije proizvoda i oznake oštećenja čine skup za razvoj modela.

Važno. Veliki skup nije automatski kvalitetan, reprezentativan ili zakonito prikupljen.

[EU-US AI Terminology and Taxonomy; stručna sinteza](#) • Videti [20, 23](#)

20 Podaci za obučavanje

Training data / PRAVNI I TEHNIČKI POJAM

Podaci koji se koriste za obučavanje AI sistema podešavanjem parametara koji se uče. Njihovo poreklo, reprezentativnost, kvalitet i zakonitost korišćenja utiču na rezultate i rizike sistema. Veća količina podataka ne nadoknađuje automatski nedostatke u njihovoj strukturi.

U PRAKSI Istorijski zahtevi korisnika koriste se za obučavanje modela za razvrstavanje poruka.

Važno. Podaci koji su javno dostupni nisu zato slobodni od pravnih ograničenja.

[AI Act, član 3 tačka 29 i član 10](#) • Videti [21, 28, 19](#)

21 Podaci za validaciju

Validation data / PRAVNI I TEHNIČKI POJAM

Podaci za procenu obučenog sistema i podešavanje parametara koji se ne uče neposredno kroz obučavanje, kao i procesa učenja. Pomažu pri izboru modela i sprečavanju nedovoljnog ili prekomernog prilagođavanja podacima. Razlikuju se od završnog nezavisnog skupa za testiranje.

U PRAKSI Razvojni tim poredi više konfiguracija modela na validacionom skupu.

Važno. Ponavljano prilagođavanje istom skupu može umanjiti njegovu vrednost za nezavisnu procenu.

[AI Act, član 3 tačke 30 i 31](#) • [Videti 20, 22](#)

22 Podaci za testiranje

Testing data / PRAVNI I TEHNIČKI POJAM

Podaci namenjeni nezavisnoj proceni AI sistema radi potvrde očekivanih performansi pre stavljanja na tržište ili u upotrebu. Njihova prikladnost zavisi od zadatka, populacije i uslova za koje se sistem proverava.

U PRAKSI Model se ocenjuje na prethodno nekorišćenim primerima iz relevantnih grupa korisnika.

Važno. Ako su test primeri korišćeni pri prilagođavanju modela, rezultati mogu preceniti njegove sposobnosti.

[AI Act, član 3 tačka 32](#) • [Videti 21, 117](#)

23 Kvalitet podataka

Data quality / STRUČNI POJAM

Stepen u kome podaci odgovaraju predviđenoj upotrebi. Razmatraju se tačnost, potpunost, relevantnost, ažurnost i zastupljenost potrebnih grupa i situacija.

U PRAKSI Pre obučavanja proverava se da li podaci obuhvataju i manje zastupljene korisnike.

Važno. Kvalitet se ocenjuje prema nameni; isti podaci ne odgovaraju nužno drugom zadatku.

[AI Act, član 10 st. 3 i 4](#) • [Videti 19, 84](#)

24 Poreklo podataka

Data provenance / STRUČNI POJAM

Informacije o tome odakle podaci potiču, kako su prikupljeni i kojim su obradama menjani. Pomažu u proveru pouzdanosti, uslova korišćenja i odgovornosti za podatke.

U PRAKSI Uz skup se beleže dobavljač, datum prikupljanja, licenca i izvršene izmene.

Važno. Poznato poreklo ne dokazuje samo po sebi kvalitet podataka ili dozvoljenost svake upotrebe.

[AI Act, član 10 stav 2; stručna sinteza](#) • [Videti 110, 27](#)

25 Označavanje podataka

Data labelling · Annotation / TEHNIČKI POJAM

Pridruživanje oznaka ili opisa podacima radi obučavanja ili provere modela. Oznake mogu pripremati ljudi, automatizovani postupci ili njihova kombinacija.

U PRAKSI Pregledači označavaju da li poruka sadrži pretnju, uvredu ili neutralan sadržaj.

Važno. Oznake mogu biti pogrešne ili zavisiti od procene; potrebni su jasni kriterijumi i kontrola.

[AI Act, član 10 stav 2 tačka c](#) • [Videti 20, 23](#)

26 Sintetički podaci

Synthetic data / TEHNIČKI POJAM

Veštački stvoreni podaci koji predstavljaju određene osobine stvarnih ili zamišljenih pojava. Mogu se koristiti za razvoj i testiranje, dopunu retkih primera ili smanjenje neposrednog korišćenja stvarnih zapisa.

U PRAKSI Tim generiše izmišljene transakcije za proveru rada sistema.

Važno. Sintetičko poreklo ne garantuje anonimnost, reprezentativnost ili odsustvo pristrasnosti.

[NIST CSRC, synthetic dataset; stručna sinteza](#) • [Videti 36, 93](#)

27 Upravljanje podacima

Data governance / STRUČNI POJAM

Određivanje odgovornosti, pravila i postupaka za prikupljanje, pristup, kvalitet, korišćenje, čuvanje i uklanjanje podataka. U AI obuhvata podatke kroz razvoj i upotrebu sistema.

U PRAKSI Organizacija određuje ko odobrava skupove za obučavanje i proverava uslove njihove upotrebe.

Važno. Upravljanje podacima je šire od tehničkog održavanja baze podataka.

[AI Act, član 10; stručna sinteza](#) • [Videti 62, 24](#)

28 Obučavanje modela

Model training / STRUČNI POJAM

Postupak kojim algoritam podešava parametre modela koristeći podatke i zadati cilj učenja. Obučavanje određuje deo ponašanja modela, ali rezultati zavise i od kasnije konfiguracije i okruženja u kojem se model koristi.

U PRAKSI Model se obučava da razlikuje vrste dokumenata na osnovu označenih primera.

Važno. Unošenje dokumenta u razgovor nije automatski obučavanje modela na tom dokumentu.

[AI Act, član 3 tačka 29; NIST AI RMF](#) • [Videti 29, 30](#)

29 Fino podešavanje modela

Fine-tuning / STRUČNI POJAM

Dodatno obučavanje već obučenog modela radi prilagođavanja određenom zadatku, oblasti ili načinu odgovaranja. Pri tome se menjaju odabrani parametri modela. Potrebno je proveriti i željene promene i moguće pogoršanje drugih svojstava.

U PRAKSI Model se dodatno obučava na pravilno označenim stručnim dokumentima radi njihovog razvrstavanja.

Važno. Fino podešavanje nije isto što i dodavanje instrukcije ili povezivanje sa bazom dokumenata.

[NIST AI 600-1, životni ciklus generativne AI](#) • [Videti 28, 32](#)

30 Izvođenje rezultata modela

Inference / STRUČNI POJAM

Primena modela na nove ulaze radi dobijanja rezultata, kao što su predviđanje ili generisani odgovor. Obično ne uključuje promenu parametara modela. Izraz zaključivanje koristi se u prevodima, ali ne treba ga poistovetiti sa ljudskim rasuđivanjem.

U PRAKSI Obučeni model obrađuje novu fakturu i predlaže njenu kategoriju.

Važno. Sistem može čuvati ulaze ili ih naknadno koristiti za obučavanje; to je odvojeno pitanje.

[NIST AI RMF 1.0, životni ciklus; stručno objašnjenje](#) • Videti [28](#), [31](#)

31 Upit ili instrukcija

Prompt / STRUČNI POJAM

Ulaz kojim se generativnom AI sistemu zadaje zadatak, pitanje, kontekst ili pravilo odgovaranja. Može sadržati tekst i druge vrste podataka, a sistem može kombinovati instrukcije korisnika, razvijачa i aplikacije.

U PRAKSI Zaposleni traži sažetak ugovora i određuje da odgovor mora navesti nejasne odredbe.

Važno. Dobra instrukcija može poboljšati rezultat, ali ne garantuje tačnost ili bezbednost.

[NIST AI 600-1, upotreba generativne AI](#) • Videti [30](#), [119](#)

32 Generisanje potpomognuto pretraživanjem

Retrieval-augmented generation · RAG / STRUČNI POJAM

Pristup u kojem sistem pronalazi relevantne informacije u spoljnim izvorima i dostavlja ih modelu kao kontekst za generisanje odgovora. Omogućava korišćenje odabrane baze znanja bez nužnog menjanja parametara modela. Kvalitet zavisi i od pretrage i od tumačenja pronađenog sadržaja.

U PRAKSI Interni asistent pretražuje važeće pravilnike i odgovara uz veze ka dokumentima.

Važno. RAG ne uklanja halucinacije; izvor može biti pogrešan, zastareo ili nedostupan korisniku.

[NIST AI 600-1, pristupi smanjenju rizika; stručno objašnjenje](#) • Videti [29](#), [107](#)

33 Životni ciklus AI sistema

AI system lifecycle / STRUČNI POJAM

Faze od početne ideje i određivanja zahteva, preko razvoja ili nabavke, provere i puštanja u rad, do praćenja, izmena i povlačenja iz upotrebe. Faze se mogu ponavljati i preklapati. Odgovornosti i kontrole treba prilagođavati svakoj fazi.

U PRAKSI Zamena modela u postojećem alatu pokreće novu procenu i proveru pre primene.

Važno. Upravljanje se ne završava odobrenjem za prvo puštanje u rad.

[NIST AI RMF 1.0, odeljak 2 i dodatak A](#) • Videti [58](#), [112](#), [73](#)

34 Predviđena namena

Intended purpose / PRAVNI POJAM

Upotreba koju je pružalac predvideo za AI sistem, uključujući konkretan kontekst i uslove korišćenja. Utvrđuje se i iz uputstava, promotivnih i prodajnih materijala, izjava i tehničke dokumentacije. Važna je za klasifikaciju i procenu sistema.

U PRAKSI Alat namenjen sažimanju dokumentacije razlikuje se od alata namenjenog ocenjivanju kandidata.

Važno. Namena se ne utvrđuje samo iz naziva proizvoda ili jedne ugovorne odredbe.

[AI Act, član 3 tačka 12](#) • [Videti 35, 48](#)

35 Razumno predvidiva pogrešna upotreba

Reasonably foreseeable misuse / PRAVNI POJAM

Upotreba koja odstupa od predviđene namene, ali se može očekivati s obzirom na ljudsko ponašanje ili interakciju sa drugim sistemima. Njeno razmatranje omogućava planiranje zaštitnih mera i kada korisnici ne postupaju idealno.

U PRAKSI Korisnici koriste nacrt odgovora kao konačan stručni savet, iako je alat namenjen pomoći pri pisanju.

Važno. Ovaj pojam ne obuhvata svaku zamislivu zloupotrebu, već onu koja se može razumno predvideti.

[AI Act, član 3 tačka 13 i član 9](#) • [Videti 34, 83](#)

36 Sintetički sadržaj i uverljiv falsifikovani sadržaj

Synthetic content · Deepfake / STRUČNI I PRAVNI POJAM

Sintetički sadržaj nastaje ili se menja računarskim postupcima, uključujući AI. Deepfake je uži pojam: prema AI Actu, AI-generisana ili izmenjena slika, zvuk ili video koji liči na postojeće osobe, objekte, mesta, subjekte ili događaje i lažno deluje autentično ili istinito.

U PRAKSI Lažni audio-snimak glasa direktora može predstavljati deepfake; generisana apstraktna ilustracija ne mora.

Važno. Obaveze označavanja zavise od sadržaja, uloge aktera i uslova i izuzetaka iz člana 50.

[AI Act, član 3 tačka 60 i član 50](#) • [Videti 08, 49, 26](#)

37 Pružalac AI sistema ili modela

Provider / PRAVNI POJAM

Lice, organ ili drugo telo koje razvija ili naručuje razvoj AI sistema ili modela opšte namene i stavlja ga na tržište, odnosno AI sistem u upotrebu, pod svojim nazivom ili žigom. Naknada nije odlučujuća: uloga može postojati i kod besplatnog pružanja.

U PRAKSI Kompanija naručuje izradu asistenta i nudi ga klijentima pod svojim brendom.

Važno. Pružalac nije nužno isto lice kao programer; organizacija može imati više uloga.

[AI Act, član 3 tačka 3 i član 25](#) • [Videti 38, 42](#)

38 Subjekt koji primenjuje AI sistem

Deployer / PRAVNI POJAM

Lice, organ ili drugo telo koje koristi AI sistem pod svojom odgovornošću odnosno ovlašćenjem. Definicija AI Acta izuzima fizička lica kada sistem koriste u lične, neprofesionalne svrhe. U organizacionom kontekstu ova uloga se najčešće odnosi na organizaciju koja primenjuje sistem.

U PRAKSI Poslodavac koristi kupljeni sistem za obradu prijave kandidata.

Važno. Zaposleni koji radi u alatu nije zato automatski zaseban deployer.

[AI Act, član 3 tačka 4](#) • Videti [37](#), [43](#)

39 Uvoznik

Importer / PRAVNI POJAM

Fizičko ili pravno lice sa mestom boravka ili sedištem u EU koje na tržište EU stavlja AI sistem pod nazivom ili žigom lica sa sedištem u trećoj zemlji. Uloga se određuje prema stvarnom položaju u lancu snabdevanja.

U PRAKSI Kompanija iz EU stavlja na tržište sistem proizvođača izvan EU pod brendom tog proizvođača.

Važno. Nije svaka kupovina stranog AI alata ujedno uvoz u smislu AI Acta.

[AI Act, član 3 tačka 6 i član 23](#) • Videti [37](#), [40](#)

40 Distributer

Distributor / PRAVNI POJAM

Fizičko ili pravno lice u lancu snabdevanja, različito od pružaoca i uvoznika, koje AI sistem čini dostupnim na tržištu EU. Njegove obaveze razlikuju se od obaveza drugih aktera i zavise od relevantnih odredaba propisa.

U PRAKSI Prodajni partner čini postojeći AI sistem dostupnim kupcima u EU.

Važno. Promena brenda, namene ili sistema može promeniti pravnu ulogu distributera.

[AI Act, član 3 tačka 7 i čl. 24 i 25](#) • Videti [39](#), [58](#)

41 Ovlašćeni predstavnik

Authorised representative / PRAVNI POJAM

Fizičko ili pravno lice u EU koje je prihvatilo pisano ovlašćenje pružaoca da u njegovo ime obavlja određene obaveze i postupke predviđene AI Actom. Opseg ovlašćenja i relevantna pravila određuju njegovu ulogu.

U PRAKSI Pružalac izvan EU imenuje predstavnika za obaveze koje se odnose na njegov visokorizični sistem.

Važno. Ova uloga nije isto što i prodajni zastupnik, konsultant ili predstavnik za zaštitu podataka.

[AI Act, član 3 tačka 5 i čl. 22 i 54](#) • Videti [37](#), [39](#)

42 Proizvođač proizvoda

Product manufacturer / PRAVNI POJAM

Subjekt koji proizvodi proizvod u koji je AI sistem ugrađen ili sa kojim je povezan, prema relevantnim pravilima za taj proizvod. AI Act pod određenim uslovima pripisuje proizvođaču obaveze pružaoca visokorizičnog AI sistema, naročito kada se sistem nudi pod njegovim nazivom ili žigom.

U PRAKSI Proizvođač medicinskog uređaja ugrađuje AI funkciju u uređaj.

Važno. Odgovornosti se utvrđuju zajedno sa sektorskim propisima; sama ugradnja komponente ne daje potpun odgovor.

[AI Act, član 2 stav 1 tačka e i član 25 stav 3](#) • Videti [37, 48](#)

43 Krajnji korisnik

End user / STRUČNI POJAM

Osoba koja neposredno koristi funkcionalnosti AI sistema. To može biti zaposleni, klijent ili građanin. Korisničko iskustvo, znanje i mogućnost provere rezultata utiču na rizike upotrebe i potrebnu podršku.

U PRAKSI Službenik koristi asistenta za pronalaženje informacija u predmetima.

Važno. Krajnji korisnik je funkcionalni opis; nije samostalna univerzalna pravna uloga iz AI Acta.

[NIST AI RMF 1.0, akteri i interakcija čoveka i AI](#) • Videti [38, 44](#)

44 Lice na koje AI sistem utiče

Affected person / STRUČNI I PRAVNI KONTEKST

Osoba čija prava, mogućnosti, interesi ili dobrobit mogu biti pogođeni radom ili korišćenjem AI sistema. Ne mora neposredno koristiti sistem niti znati da je uključen u postupak. Relevantan krug lica određuje se prema konkretnoj primeni.

U PRAKSI Kandidat čiju prijavu ocenjuje AI sistem jeste pogođeno lice iako nema pristup alatu.

Važno. Procena koja obuhvata samo korisnike može prevideti posledice po druge ljude.

[NIST AI RMF 1.0, odeljak 2; AI Act, član 27](#) • Videti [43, 81](#)

45 Zainteresovane strane

Interested parties · Stakeholders / ORGANIZACIONI POJAM

Osobe, grupe i organizacije koje mogu uticati na AI sistem ili upravljanje njime, ili na koje njegove aktivnosti i rezultati mogu uticati. Njihove potrebe i legitimna očekivanja razmatraju se u odgovarajućem kontekstu.

U PRAKSI U procenu sistema uključuju se predstavnici zaposlenih, korisnika i odgovornih poslovnih funkcija.

Važno. Spisak zainteresovanih strana širi je od spiska ugovornih partnera i korisnika alata.

[NIST AI RMF, AI actors i MAP 5](#) • Videti [44, 80](#)

46 EU AI Act

Regulation EU 2024/1689 / PROPIS

Uredba EU kojom se uređuju određeni AI sistemi i modeli opšte namene, uz pravila koja zavise od namene, rizika i uloge aktera. Obuhvata zabrane, zahteve za visokorizične sisteme, transparentnost i druge obaveze. Postoje izuzeci, prelazna pravila i različiti datumi primene.

U PRAKSI Kompanija iz Srbije proverava obuhvat uredbe kada nudi sistem na tržištu EU.

Važno. Sedište izvan EU samo po sebi ne isključuje primenu; rečnik nije raspored rokova usklađivanja.

[AI Act, čl. 1, 2 i 113; konsolidovani tekst](#) • Videti [37, 48](#)

47 Zabranjene AI prakse

Prohibited AI practices / PRAVNI POJAM

Prakse koje AI Act zabranjuje pod uslovima iz člana 5 zbog neprihvatljivih posledica po ljude i njihova prava. Među njima su određene manipulativne upotrebe, društveno ocenjivanje i određene biometrijske primene. Svaka zabrana ima sopstveni opseg, a pojedine i izuzetke.

U PRAKSI Prepoznavanje emocija na radnom mestu zahteva proveru zabrane i uskih izuzetaka za medicinske ili bezbednosne razloge.

Važno. Procena rizika ili saglasnost korisnika ne čine zabranjenu praksu automatski dozvoljenom.

[AI Act, član 5](#) • [Videti 18, 48](#)

48 Visokorizični AI sistem

High-risk AI system / PRAVNI POJAM

Sistem koji ispunjava uslove klasifikacije iz člana 6 AI Acta: određeni proizvodi ili njihove bezbednosne komponente, kao i određene namene iz Aneksa III. Za prvu grupu važan je i zahtev za ocenjivanje usaglašenosti od treće strane. Za drugu postoje uslovi i ograničeni izuzeci.

U PRAKSI Sistem za analizu i filtriranje prijava kandidata zahteva klasifikaciju prema pravilima za zapošljavanje.

Važno. Interna ocena visokog rizika i zakonska kategorija visokorizičnog sistema nisu isto.

[AI Act, član 6 i aneksi I i III](#) • [Videti 34, 79](#)

49 Obaveze transparentnosti za određene AI sisteme

Transparency obligations for certain AI systems / PRAVNI POJAM

Posebne obaveze informisanja o interakciji sa AI i veštačkom poreklu određenog sadržaja, kao i obaveze povezane sa prepoznavanjem emocija i biometrijskom kategorizacijom. AI Act razlikuje dužnosti pružalaca i subjekata koji primenjuju sistem, uz propisane uslove i izuzetke.

U PRAKSI Posetilac dobija jasno obaveštenje da razgovara sa AI asistentom kada se primenjuje ta obaveza.

Važno. Transparentnost nije zasebna iscrpna kategorija rizika; obaveze se mogu preklapati sa drugim pravilima.

[AI Act, član 50](#) • [Videti 36, 87](#)

50 Biometrijski podaci

Biometric data / PRAVNI POJAM

Podaci o ličnosti dobijeni posebnom tehničkom obradom fizičkih, fizioloških ili ponašajnih karakteristika osobe. Tačan obuhvat definicije zavisi od propisa.

U PRAKSI Iz snimka lica izdvaja se biometrijski obrazac za poređenje.

Važno. GDPR u definiciji uključuje mogućnost jedinstvene identifikacije; AI Act koristi širu formulaciju.

[AI Act, član 3 tačka 34; GDPR, član 4 tačka 14](#) • [Videti 101, 51](#)

51 Biometrijska identifikacija

Biometric identification / PRAVNI POJAM

Automatizovano utvrđivanje identiteta poređenjem biometrijskih podataka osobe sa podacima drugih osoba u bazi.

U PRAKSI Sistem poredi snimak lica sa referentnom bazom da bi pronašao identitet.

Važno. Identifikacija na daljinu ima dodatna obeležja; pravila zavise od namene i načina upotrebe.

[AI Act, član 3 tač. 35 i 41](#) • [Videti 50, 52](#)

52 Biometrijska verifikacija

Biometric verification / PRAVNI POJAM

Automatizovana provera identiteta poređenjem jedan prema jedan, sa prethodno dostavljenim biometrijskim podacima.

U PRAKSI Osoba potvrđuje pristup nalogu poređenjem svog lica sa ranije upisanim obrascem.

Važno. Potvrđivanje navedenog identiteta razlikuje se od traženja identiteta među više osoba.

[AI Act, član 3 tačka 36](#) • [Videti 50, 51](#)

53 Biometrijska kategorizacija

Biometric categorisation / PRAVNI POJAM

Razvrstavanje osoba u kategorije na osnovu biometrijskih podataka. AI Act definiše sistem za ovu namenu i predviđa ograničen izuzetak za prateću funkciju druge komercijalne usluge.

U PRAKSI Sistem koristi crte lica da osobu svrsta u procenjenu starosnu grupu.

Važno. Kategorija koju sistem dodeli nije nužno tačna; dozvoljenost zahteva posebnu analizu.

[AI Act, član 3 tačka 40; čl. 5 i 6](#) • [Videti 50, 47](#)

54 Prepoznavanje emocija

Emotion recognition / PRAVNI I TEHNIČKI POJAM

U smislu AI Acta, utvrđivanje ili izvođenje zaključaka o emocijama ili namerama osoba na osnovu njihovih biometrijskih podataka.

U PRAKSI Alat iz glasa sagovornika izvodi zaključak o njegovom emocionalnom stanju.

Važno. Analiza raspoloženja u tekstu nije sama po sebi ovaj pravni pojam; pouzdanost zaključaka treba kritički proveriti.

[AI Act, uvodna izjava 18 i član 3 tačka 39](#) • [Videti 50, 47](#)

55 Sistemski rizik modela opšte namene

Systemic risk of a GPAI model / PRAVNI POJAM

Rizik svojstven sposobnostima modela opšte namene sa velikim uticajem, čije posledice mogu imati značajan obim i širiti se kroz lanac vrednosti. Odnosi se na moguće negativne efekte po javno zdravlje, bezbednost, osnovna prava ili društvo, prema kriterijumima AI Acta.

U PRAKSI Isti široko integrisani model može omogućiti štetne aktivnosti u velikom broju povezanih aplikacija.

Važno. Sistemski rizik modela ne treba poistovećivati sa klasifikacijom pojedinačnog visokorizičnog sistema.

[AI Act, član 3 tačka 65 i čl. 51 i 55](#) • Videti [13, 48](#)

56 Stavljanje na tržište

Placing on the market / PRAVNI POJAM

Prvo činjenje AI sistema ili modela opšte namene dostupnim na tržištu EU. Razlikuje se od kasnijeg činjenja dostupnim u lancu snabdevanja. U relevantnim uslovima i besplatno pružanje može imati značaj za tržišni status.

U PRAKSI Pružalac prvi put nudi AI sistem poslovnim kupcima u EU.

Važno. Naplata nije jedini kriterijum; važno je proveriti pravni kontekst konkretne ponude.

[AI Act, član 3 tačke 9 i 10](#) • Videti [37, 57](#)

57 Stavljanje u upotrebu

Putting into service / PRAVNI POJAM

Obezbeđivanje AI sistema za prvu upotrebu neposredno subjektu koji ga primenjuje ili za sopstvenu upotrebu u EU, u skladu sa predviđenom namenom. Time se obuhvataju i situacije koje ne podrazumevaju prodaju trećem licu.

U PRAKSI Organizacija prvi put pušta sopstveni AI sistem u poslovnu upotrebu u EU.

Važno. Interni razvoj ne isključuje automatski obaveze iz AI Acta.

[AI Act, član 3 tačka 11](#) • Videti [34, 56](#)

58 Značajna izmena

Substantial modification / PRAVNI POJAM

Izmena nakon stavljanja sistema na tržište ili u upotrebu koja nije bila predviđena prvobitnim ocenjivanjem usaglašenosti, a utiče na ispunjenost relevantnih zahteva ili menja ocenjenu namenu. Može uticati na obaveze i ulogu subjekta koji izmenu sprovodi.

U PRAKSI Sistem za administrativnu obradu dokumenata menja se tako da ocenjuje kandidate za posao.

Važno. Nije svako ažuriranje značajna izmena; potrebno je dokumentovati procenu konkretnog slučaja.

[AI Act, član 3 tačka 23 i čl. 25 i 43](#) • Videti [33, 111, 72](#)

59 EU deklaracija o usaglašenosti

EU declaration of conformity / PRAVNI POJAM

Izjava kojom pružalac visokorizičnog AI sistema preuzima odgovornost za usaglašenost sa primenljivim zahtevima. AI Act određuje njen sadržaj i način održavanja.

U PRAKSI Pružalac priprema potpisanu deklaraciju povezanu sa tačno određenim sistemom.

Važno. Deklaracija nije sertifikat koji izdaje nezavisno telo, niti zamenjuje potrebnu ocenu usaglašenosti.

[AI Act, član 47 i Aneks V](#) • Videti [111, 60](#)

60 CE oznaka

CE marking / PRAVNI POJAM

Oznaka kojom pružalac ukazuje na usaglašenost AI sistema sa relevantnim zahtevima AI Acta i drugim primenljivim harmonizacionim propisima EU koji predviđaju njeno stavljanje.

U PRAKSI Kod odgovarajućeg digitalnog sistema oznaka je dostupna kroz korisnički interfejs.

Važno. Nije opšta oznaka kvaliteta i ne stavlja se na svaki AI alat samo zato što koristi AI.

[AI Act, član 48 i član 3 tačka 24](#) • Videti [59, 111](#)

61 Regulatorno eksperimentalno okruženje

AI regulatory sandbox / PRAVNI POJAM

Kontrolisan okvir koji uspostavlja nadležni organ radi razvoja, obučavanja, validacije i testiranja inovativnog AI sistema. Aktivnosti se sprovode po dogovorenom planu, u ograničenom periodu i pod regulatornim nadzorom.

U PRAKSI Tim proverava novo rešenje uz usaglašeni plan i podršku nadležnog organa.

Važno. Učešće nije opšte oslobođenje od propisa niti automatsko odobrenje za tržište.

[AI Act, član 57 i član 3 tačka 55](#) • Videti [46, 116](#)

62 Upravljanje AI

AI governance / STRUČNI POJAM

Način na koji organizacija usmerava i kontroliše razvoj, nabavku i upotrebu AI. Obuhvata donošenje odluka, uloge, pravila, nadzor, upravljanje rizicima i odgovornost za posledice. Povezuje tehničke aktivnosti sa poslovnim ciljevima, pravnim zahtevima i interesima pogođenih lica.

U PRAKSI Pre uvođenja novog alata određuje se ko odobrava namenu, ko prati rizike i ko može obustaviti upotrebu.

Važno. Upravljanje AI nije samo posao pravne ili IT službe.

[NIST AI RMF 1.0, funkcija GOVERN](#) • Videti [63](#), [68](#)

63 Sistem upravljanja AI

AI management system - AIMS / POJAM STANDARDA

Povezan skup organizacionih elemenata kojima se uspostavljaju politika, ciljevi i procesi za upravljanje AI. ISO/IEC 42001 određuje zahteve za njegovo uspostavljanje, primenu, održavanje i stalno unapređivanje. Obuhvat sistema upravljanja treba jasno definisati.

U PRAKSI Organizacija povezuje procene rizika, odgovornosti, evidencije i periodične provere u jedinstven proces.

Važno. AIMS nije AI softver niti isto što i jedan dokument politike.

[ISO/IEC 42001:2023, javni opis standarda](#) • Videti [62](#), [77](#)

64 AI politika

AI policy / STRUČNI POJAM

Dokument kojim rukovodstvo određuje pravac, principe i očekivanja za AI u organizaciji. Može uređivati ciljeve, prihvatljivu upotrebu, odgovornosti i obavezu primene povezanih postupaka. Operativna pravila mogu biti razrađena u posebnim uputstvima.

U PRAKSI Politika zahteva odobrenje novih AI alata i proveru rezultata pre korišćenja u važnim odlukama.

Važno. Politika upravljanja AI može biti šira od pravilnika o korišćenju generativnih alata.

[NIST AI RMF 1.0, GOVERN 1 i GOVERN 2](#) • Videti [63](#), [67](#), [65](#)

65 Prihvatljiva upotreba AI

Acceptable use of AI / ORGANIZACIONI POJAM

Pravila kojima organizacija određuje dozvoljene i nedozvoljene namene AI, vrste podataka, potrebne provere i uslove odobravanja. Pravila treba da budu razumljiva zaposlenima i primenljiva na njihove zadatke.

U PRAKSI Za pripremu nacrtu dozvoljen je odobren alat, uz obaveznu proveru pre slanja klijentu.

Važno. Interno odobrenje ne otklanja obavezu poštovanja propisa, ugovora i profesionalnih dužnosti.

[NIST AI RMF, GOVERN 1; autorska operacionalizacija](#) • Videti [64](#), [66](#)

66 Neodobrena upotreba AI

Shadow AI / STRUČNI POJAM

Korišćenje AI alata za poslovne potrebe van propisanog postupka prijave, procene ili odobravanja. Može ostati nepoznato odgovornim funkcijama i izostati iz inventara.

U PRAKSI Zaposleni preko privatnog naloga unosi interne dokumente u javni AI alat.

Važno. Naziv nije posebna kategorija AI Acta; interna zabrana i nezakonitost nisu isto.

[NIST AI RMF](#), [GOVERN 1](#); [autorska operacionalizacija](#) • Videti [67](#), [65](#)

67 Inventar AI sistema

AI system inventory / STRUČNI POJAM

Ažurna evidencija AI sistema koje organizacija razvija, pruža ili koristi, sa podacima potrebnim za upravljanje. Uobičajeno obuhvata namenu, vlasnika, dobavljača, podatke, korisnike, status i povezana dokumenta o rizicima. Obim zapisa prilagođava se kontekstu.

U PRAKSI Isti proizvod se evidentira kroz različite primene kada se bitno razlikuju namena, odgovornosti ili rizici.

Važno. Spisak naziva alata nije dovoljan ako ne pokazuje kako se oni stvarno koriste.

[NIST AI RMF 1.0](#), [GOVERN 1.6](#) • Videti [34](#), [69](#)

68 Odgovornost i polaganje računa

Responsibility and accountability / STRUČNI POJAM

Odgovornost obuhvata dodeljene obaveze i ovlašćenja, dok polaganje računa naglašava dužnost da se odluke obrazlože i potkrepe dokazima. Potrebno je znati ko izvršava zadatak, ko odlučuje i kome se prijavljuju problemi. Ovi pojmovi nisu isto što i svaki oblik pravne odgovornosti.

U PRAKSI Vlasnik procesa obrazlaže odluku o uvođenju sistema i čuva dokaze o proverama.

Važno. Ugovor sa dobavljačem ne uklanja automatski odgovornosti organizacije koja koristi sistem.

[NIST AI RMF 1.0](#), [odeljak 3.4](#) i [GOVERN 2](#) • Videti [37](#), [69](#)

69 Vlasnik AI sistema

AI system owner / ORGANIZACIONA ULOGA

Interno određena osoba ili funkcija odgovorna za koordinaciju upravljanja konkretnim sistemom. Njena ovlašćenja mogu obuhvatati održavanje evidencija, praćenje upotrebe, organizovanje provera i pokretanje obustave. Granice uloge određuju se internim aktima.

U PRAKSI Rukovodilac korisničke podrške vodi poslovno upravljanje asistentom uz podršku IT i pravne službe.

Važno. Vlasnik sistema ne mora biti vlasnik autorskih prava niti pružalac prema AI Actu.

[NIST AI RMF 1.0](#), [GOVERN 2](#); [organizaciona praksa](#) • Videti [67](#), [68](#)

70 AI pismenost

AI literacy / PRAVNI I STRUČNI POJAM

Znanja, veštine i razumevanje potrebni za informisanu primenu AI i prepoznavanje njenih mogućnosti, rizika i moguće štete. Nivo i sadržaj podrške prilagođavaju se ulozi, iskustvu i kontekstu upotrebe. Pojam obuhvata više od umeća pisanja upita.

U PRAKSI Zaposleni u nabavci uči da proveriti dobavljača, a korisnik da prepozna nepouzdan rezultat.

Važno. Član 4, izmenjen 2026, zahteva mere podrške razvoju pismenosti, bez garantovanja određenog nivoa svakog pojedinca.

[AI Act, član 3 tačka 56 i član 4](#) • Videti [31, 83](#)

71 Upravljanje dobavljačima AI rešenja

AI supplier management / STRUČNI POJAM

Postupci za izbor, proveru, ugovaranje i praćenje dobavljača AI sistema, modela, podataka i povezanih usluga. Uključuju raspodelu odgovornosti, pristup potrebnim informacijama, upravljanje promenama i izlazak iz odnosa. Dubina provere zavisi od rizika i zavisnosti organizacije.

U PRAKSI Pre kupovine proveravaju se uslovi obrade podataka, promene modela i dostupnost evidencija.

Važno. Pouzdanost brenda ili sertifikat dobavljača ne zamenjuju procenu konkretne usluge.

[NIST AI RMF 1.0, GOVERN 6](#) • Videti [37, 77, 27](#)

72 Upravljanje promenama AI sistema

AI change management / ORGANIZACIONI POJAM

Postupak prijave, procene, odobravanja, provere i dokumentovanja promena sistema. Obuhvata promene modela, podataka, instrukcija, integracija i namene u meri u kojoj utiču na rad i rizike.

U PRAKSI Pre zamene modela proveravaju se rezultati, pristup podacima i mogućnost vraćanja prethodne verzije.

Važno. Operativna promena nije automatski značajna izmena u pravnom smislu AI Acta.

[NIST AI RMF, MANAGE 4; stručna sinteza](#) • Videti [58, 117](#)

73 Prestanak upotrebe AI sistema

AI system decommissioning / ORGANIZACIONI POJAM

Planirano okončanje korišćenja sistema uz rešavanje pristupa, podataka, integracija, ugovornih obaveza i potrebnih evidencija. Uključuje odgovornost za posledice prelaska na drugo rešenje.

U PRAKSI Organizacija isključuje stari alat, ukida pristupe i proverava čuvanje ili brisanje podataka.

Važno. Nije isto što i povlačenje sa tržišta ili opoziv sistema kao posebna regulatorna mera.

[NIST AI RMF, GOVERN 1.7; stručna sinteza](#) • Videti [33, 27](#)

74 Usklađenost

Compliance / STRUČNI I PRAVNI KONTEKST

Ispunjavanje zahteva koji se primenjuju na organizaciju, njene aktivnosti i sisteme. Potrebno je razlikovati propise, ugovorne obaveze i dobrovoljno prihvaćene zahteve. Usklađenost se procenjuje prema određenom opsegu, vremenu i dostupnim dokazima.

U PRAKSI Organizacija proverava AI Act, zaštitu podataka, radno pravo i ugovorene obaveze za isti sistem.

Važno. Oznaka AI compliant bez navedene osnove i opsega nije dovoljno određena tvrdnja.

[NIST AI RMF 1.0](#), [GOVERN 1.1](#) • Videti [75](#), [111](#)

75 Standard

Standard / STRUČNI POJAM

Dokument priznatog tela za standardizaciju koji daje dogovorena pravila, zahteve ili smernice za ponovljenu upotrebu. Standard može pomoći organizaciji da uredi procese i pokaže ispunjenost određenih zahteva. Njegova obaveznost zavisi od pravnog i ugovornog konteksta.

U PRAKSI Organizacija primenjuje ISO/IEC 42001 kao osnovu za AIMS.

Važno. Dobrovoljni standard može postati ugovorna obaveza; nije svaki standard osnov za sertifikaciju.

[ISO](#), javni pregledi standarda; [Uredba EU 1025/2012, član 2](#) • Videti [63](#), [76](#)

76 Harmonizovani standard

Harmonised standard / PRAVNI POJAM

Evropski standard izrađen na zahtev Evropske komisije radi primene zakonodavstva EU o harmonizaciji. Kada su ispunjeni odgovarajući uslovi i referenca objavljena u Službenom listu EU, njegova primena može pružiti pretpostavku usaglašenosti za zahteve koje pokriva.

U PRAKSI Pružalac proverava tačno izdanje standarda, objavljenu referencu i zahteve obuhvaćene njome.

Važno. Međunarodni ISO standard nije automatski harmonizovani standard za AI Act.

[AI Act, član 40](#); [Uredba EU 1025/2012](#) • Videti [75](#), [111](#)

77 Sertifikacija

Certification / POJAM OCENJIVANJA USAGLAŠENOSTI

Postupak u kojem nezavisno telo potvrđuje da su ispunjeni određeni zahtevi za proizvod, proces, uslugu ili sistem. Kod sertifikacije AIMS-a predmet provere je sistem upravljanja u utvrđenom obuhvatu. Značenje potvrde zavisi od šeme, kriterijuma i opsega.

U PRAKSI Organizacija pokazuje sertifikat za AIMS koji obuhvata određene lokacije i aktivnosti.

Važno. Sertifikat ISO/IEC 42001 nije automatska potvrda zakonitosti svakog AI sistema. ISO ne izdaje sertifikate.

[ISO](#), [Conformity assessment](#) i [Certification](#) • Videti [63](#), [120](#)

78 Upravljanje AI rizicima

AI risk management / STRUČNI I PRAVNI KONTEKST

Kontinuiran proces identifikacije, analize, vrednovanja i tretmana rizika, uz praćenje i razmenu informacija. Uključuje rizike po ljude i društvo, kao i po organizaciju. Za pojedine sisteme pravila određuju konkretne obavezne elemente, dok se šira praksa prilagođava kontekstu.

U PRAKSI Tim prati rizik pogrešnog savetovanja, uvodi proveru odgovora i meri da li mera deluje.

Važno. Jednokratno popunjena matrica nije ceo proces upravljanja rizicima.

[NIST AI RMF 1.0; AI Act, član 9](#) • Videti [79, 97](#)

79 Procena AI rizika

AI risk assessment / STRUČNI POJAM

Postupak identifikovanja mogućih štetnih događaja, analiziranja njihove verovatnoće i posledica i vrednovanja prema unapred utvrđenim kriterijumima. Potrebno je zabeležiti pretpostavke, neizvesnosti i pogođena lica. Numerički skor je pomoć pri odluci, a ne zamena za obrazloženje.

U PRAKSI Procenjuje se mogućnost da model sistematski pogrešno odbija zahteve određene grupe.

Važno. Poslovni gubitak nije jedina relevantna posledica; procena obuhvata i povrede prava.

[NIST AI RMF 1.0, odeljak 1 i funkcija MEASURE](#) • Videti [48, 80](#)

80 Procena uticaja AI sistema

AI system impact assessment / STRUČNI POJAM

Sistematično razmatranje stvarnih i mogućih posledica sistema po pojedince, grupe i društvo u određenom kontekstu. Pomaže da se utvrde pogođena lica, koristi, štete i mere za postupanje. Može biti deo organizacionog upravljanja i bez posebne zakonske obaveze za isti naziv postupka.

U PRAKSI Pre uvođenja alata u obrazovanju razmatra se uticaj na učenike, nastavnike i pristup podršci.

Važno. Opšta procena uticaja ne zamenjuje automatski FRIA ili DPIA.

[NIST AI RMF 1.0, MAP 5](#) • Videti [81, 82](#)

81 Procena uticaja na osnovna prava

Fundamental rights impact assessment · FRIA / PRAVNI POJAM

Procena iz člana 27 AI Acta za određene subjekte koji primenjuju visokorizične sisteme iz Aneksa III. Obuhvata kontekst primene, pogođena lica, rizike, nadzor i mere. Odnosi se na javnopravna tela, određene pružaoce javnih usluga i određene primene u kreditiranju i osiguranju, uz izuzetke.

U PRAKSI Organizacija proverava da li njena primena procene kreditne sposobnosti potpada pod član 27.

Važno. Nije obavezna za svaki AI sistem ili svaku kompaniju; treba proveriti i datum primene.

[AI Act, član 27 i član 113](#) • Videti [80, 82](#)

82 Procena uticaja na zaštitu podataka

Data protection impact assessment - DPIA / PRAVNI POJAM

Prethodna procena obrade koja će verovatno prouzrokovati visok rizik po prava i slobode fizičkih lica. Obuhvata obradu, njenu neophodnost i srazmernost, rizike i mere zaštite. Relevantna pravila nalaze se u GDPR-u i srpskom Zakonu o zaštiti podataka o ličnosti.

U PRAKSI Pre uvođenja opsežnog profilisanja rukovalac proverava potrebu za DPIA i sprovodi je kada je obavezna.

Važno. Prisustvo AI ne znači automatski obaveznu DPIA; FRIA i DPIA imaju različit obuhvat.

[GDPR, član 35; ZZPL, član 54](#) • Videti [81, 89](#)

83 Ljudski nadzor

Human oversight / STRUČNI I PRAVNI POJAM

Mere koje omogućavaju ljudima da razumeju relevantna ograničenja sistema, prate rad i intervenišu kada je potrebno. Obuhvataju ovlašćenja, kompetencije, vreme i informacije za proveru, odbacivanje rezultata ili zaustavljanje sistema. Obim nadzora prilagođava se riziku.

U PRAKSI Ovlašćena osoba proverava odluku, može je promeniti i zaustaviti dalju obradu.

Važno. Prisustvo čoveka u postupku nije dokaz da je nadzor delotvoran.

[AI Act, član 14; NIST AI RMF, dodatak C](#) • Videti [18, 100](#)

84 Pristrasnost

Bias / STRUČNI POJAM

Sistematsko odstupanje u podacima, modelu, proceni ili odlučivanju koje utiče na rezultate. Može poticati iz društvenog konteksta, izbora podataka, tehničkih metoda ili ljudskog ponašanja. Za upravljanje su naročito važne pristrasnosti koje dovode do štetnih ili nepravednih ishoda.

U PRAKSI Istorijski podaci o zapošljavanju prenose ranije obrasce isključivanja u novi model.

Važno. Statistička pristrasnost i pravno utvrđena diskriminacija nisu sinonimi.

[NIST AI RMF 1.0, odeljak 3.7](#) • Videti [85, 86](#)

85 Pravičnost

Fairness / ETIČKI I STRUČNI POJAM

Zahtev da se pri razvoju i primeni AI razmotre opravdanost postupanja, raspodela koristi i štete i posledice po različite ljude. Tehničke mere pravičnosti mogu biti međusobno neusaglašene, pa izbor zahteva obrazloženje u konkretnom kontekstu.

U PRAKSI Tim analizira razlike u greškama između grupa i proverava posledice tih razlika.

Važno. Jednak rezultat jedne statističke metrike ne dokazuje da je sistem u celini pravičan.

[NIST AI RMF 1.0, odeljak 3.7](#) • Videti [84, 86](#)

86 Nediskriminacija

Non-discrimination / PRAVNI I ETIČKI POJAM

Zahtev da upotreba AI ne dovodi do postupanja zabranjenog pravilima o diskriminaciji. Analiza zavisi od merodavnog prava, zaštićenih ličnih svojstava i konteksta; obuhvata i posledice naizgled neutralnih pravila. Tehničko testiranje pruža dokaze, ali ne zamenjuje pravnu procenu.

U PRAKSI Naizgled neutralan kriterijum može nesrazmerno isključivati određenu zaštićenu grupu.

Važno. Uklanjanje podatka o polu ili starosti ne uklanja nužno diskriminaciju preko povezanih pokazatelja.

Povelja EU o osnovnim pravima, član 21; NIST AI RMF 3.7 • Videti 84, 85

87 Transparentnost

Transparency / STRUČNI I PRAVNI POJAM

Dostupnost razumljivih i relevantnih informacija o tome da se AI koristi, za koju svrhu, sa kojim ograničenjima i pod čijom odgovornošću. Potreban sadržaj zavisi od publike: korisnik, pogođeno lice i nadzorni organ ne traže nužno iste informacije.

U PRAKSI Uputstvo objašnjava predviđenu namenu, ograničenja i način prijavljivanja problema.

Važno. Objava izvornog koda nije jedini oblik transparentnosti niti uvek zakonski zahtev.

NIST AI RMF 1.0, odeljak 3.4; AI Act, čl. 13 i 50 • Videti 49, 88

88 Objašnjivost

Explainability / STRUČNI POJAM

Mogućnost pružanja smislenog objašnjenja načina rada sistema ili razloga povezanih sa konkretnim rezultatom, primerenog primaocu. Različite metode imaju ograničenja, naročito kada naknadno približno opisuju složen model. Objašnjenje treba procenjivati prema svrsi i vernosti.

U PRAKSI Korisniku se objašnjava koji su faktori bili značajni za određenu procenu.

Važno. Tekst koji model sam napiše o svom zaključku nije automatski veran opis uzroka rezultata.

NIST AI RMF 1.0, odeljak 3.5 • Videti 87, 95

89 Zaštita podataka o ličnosti

Personal data protection / PRAVNA OBLAST

Pravila i mere kojima se štite prava fizičkih lica u vezi sa obradom njihovih podataka. U primeni AI obuhvataju pravni osnov, svrhu, ograničenje obima podataka, prava lica, bezbednost i odgovornost rukovaoca i obrađivača. Odnose se i na ulaze, rezultate i zapise kada sadrže takve podatke.

U PRAKSI Pre slanja ugovora u AI alat proverava se obrada podataka klijenata i zaposlenih.

Važno. Zaštita podataka nije isto što i poverljivost; zakonita obrada zahteva više od tajnosti.

GDPR, čl. 5, 6, 24 i 32; ZZPL • Videti 82, 101, 91

90 Privatnost

Privacy / PRAVNI I ETIČKI POJAM

Zaštita privatnog života, lične sfere i komunikacija od neopravdanog zadiranja. U kontekstu AI uključuje pitanja nadzora, praćenja ponašanja i izvođenja zaključaka o ljudima.

U PRAKSI Procena alata razmatra da li stalno praćenje zaposlenih neopravdano zadire u njihov privatni život.

Važno. Privatnost i zaštita podataka su povezane, ali nisu istovetne oblasti zaštite.

[Povelja EU o osnovnim pravima, čl. 7 i 8](#) • Videti [89, 80](#)

91 Pravni osnov obrade podataka

Legal basis for processing / PRAVNI POJAM

Zakonom predviđen osnov koji omogućava obradu podataka o ličnosti za određenu svrhu. Prema GDPR-u, odgovarajući osnov bira se iz člana 6; za posebne vrste podataka potrebno je razmotriti i uslove iz člana 9.

U PRAKSI Pre obrade podataka zaposlenih organizacija utvrđuje svrhu i odgovarajući pravni osnov.

Važno. Pristanak nije jedini osnov, niti je automatski odgovarajući za svaku obradu.

[GDPR, čl. 6 i 9](#) • Videti [89, 102](#)

92 Minimizacija podataka

Data minimisation / PRAVNI PRINCIP

Ograničavanje obrade podataka o ličnosti na podatke koji su primereni, relevantni i neophodni za utvrđenu svrhu. Primenjuje se i pri izboru sadržaja koji se dostavlja AI alatu.

U PRAKSI Za jezičku redakтуру uklanjaju se identifikacioni podaci koji nisu potrebni za zadatak.

Važno. Minimizacija ne znači samo manju količinu; izbor podataka mora biti opravdan svrhom.

[GDPR, član 5 stav 1 tačka c; Evropska komisija](#) • Videti [89, 91](#)

93 Anonimizacija

Anonymisation / PRAVNI I TEHNIČKI POJAM

Obrada kojom podaci prestaju da se odnose na osobu koju je moguće identifikovati, uz uvažavanje sredstava za koja je razumno očekivati da će biti korišćena. Potrebno je proceniti i mogućnost povezivanja sa drugim informacijama.

U PRAKSI Pre objave skupa proveravaju se jedinstvene kombinacije osobina koje bi mogle otkriti osobe.

Važno. Uklanjanje imena ili zamena identifikatora samo po sebi ne dokazuje anonimnost.

[GDPR, uvodna izjava 26; EDPB, anonimizacija](#) • Videti [94, 26](#)

94 Pseudonimizacija

Pseudonymisation / PRAVNI I TEHNIČKI POJAM

Obrada posle koje se podaci ne mogu pripisati određenoj osobi bez dodatnih informacija. Te informacije čuvaju se odvojeno i štite odgovarajućim tehničkim i organizacionim merama.

U PRAKSI Imena pacijenata zamenjuju se šiframa, a tabela za povezivanje čuva se posebno.

Važno. Za organizaciju koja raspolaže podacima i ključem povezivanja to i dalje jesu podaci o ličnosti.

[GDPR, član 4 tačka 5; EDPB, pseudonimizacija](#) • Videti [93, 101](#)

95 Automatizovano donošenje odluka

Automated decision-making · ADM / PRAVNI I STRUČNI POJAM

Donošenje odluka računarskom obradom, sa različitim stepenom ljudskog učešća. GDPR posebno uređuje odluke zasnovane isključivo na automatizovanoj obradi koje proizvode pravna ili slično značajna dejstva po lice, uz izuzetke i zaštitne mere. Slična pravila sadrži srpski ZZPL.

U PRAKSI Sistem sam odbija zahtev za kredit bez stvarne ljudske procene.

Važno. Formalno potvrđivanje rezultata ne mora predstavljati smisleno ljudsko učešće.

[GDPR, član 22; ZZPL, član 38; smernice EDPB](#) • Videti [83, 96](#)

96 Profilisanje

Profiling / PRAVNI POJAM

Automatizovana obrada podataka o ličnosti radi ocenjivanja određenih ličnih aspekata, naročito analize ili predviđanja ponašanja, interesa, pouzdanosti, zdravlja, ekonomskog položaja ili radnog učinka. Profilisanje može postojati i kada se konačna odluka donosi uz ljudsko učešće.

U PRAKSI Model procenjuje verovatnoću da određeni korisnik odustane od usluge.

Važno. Profilisanje ne zahteva nužno AI i nije uvek odluka iz člana 22 GDPR-a.

[GDPR, član 4 tačka 4; ZZPL, član 4](#) • Videti [95, 101](#)

97 Kontrola rizika

Risk control · Risk treatment measure / STRUČNI POJAM

Tehnička, organizaciona ili druga mera kojom se menja rizik, najčešće smanjenjem verovatnoće štete ili njenih posledica. Mera treba da ima vlasnika, način primene i dokaz delotvornosti. Može obuhvatiti i ograničenje ili obustavljanje određene upotrebe.

U PRAKSI Pristup osetljivim dokumentima ograničava se prema ovlašćenjima korisnika.

Važno. Napisano pravilo nije delotvorna kontrola ako se ne primenjuje i ne proverava.

[NIST AI RMF 1.0, funkcija MANAGE](#) • Videti [78, 98](#)

98 Preostali rizik

Residual risk / STRUČNI POJAM

Rizik koji ostaje nakon primene mera za postupanje sa rizikom. Procena mora uzeti u obzir stvarnu delotvornost mera, preostale neizvesnosti i nove rizike koje mere mogu stvoriti. Preostali rizik treba dokumentovati i pratiti.

U PRAKSI I posle uvođenja provere odgovora ostaje mogućnost da zaposleni previdi netačan podatak.

Važno. Postojanje kontrole ne znači da je preostali rizik prihvatljiv.

[NIST AI RMF 1.0, odeljak 1.2.3 i MANAGE](#) • Videti [97, 99](#)

99 Prihvatanje rizika

Risk acceptance / STRUČNI POJAM

Obrazložena odluka ovlašćenog lica da se određeni rizik zadrži uz definisane uslove i praćenje. Zasniva se na utvrđenim kriterijumima, dokazima i ograničenjima. Odluka može zahtevati ponovnu procenu kada se promene okolnosti.

U PRAKSI Rukovodstvo odobrava ograničenu upotrebu uz nadzor i rok za ponovnu proveru.

Važno. Interno prihvatanje rizika ne dopušta kršenje zakona niti može ukinuti tuđa prava.

[NIST AI RMF 1.0, odeljak 1.2.2 i MANAGE](#) • Videti [74, 98](#)

100 Pristrasnost automatizacije

Automation bias / STRUČNI POJAM

Sklonost ljudi da previše veruju automatizovanom rezultatu i nedovoljno proveravaju njegovu ispravnost, čak i kada postoje suprotni pokazatelji. Može oslabiti ljudski nadzor i doprineti rutinskom potvrđivanju pogrešnih preporuka.

U PRAKSI Zaposleni prihvata predlog sistema jer pretpostavlja da računar greši ređe od njega.

Važno. Obuka pomaže, ali su važni i vreme za proveru, interfejs i stvarna ovlašćenja.

[AI Act, član 14 stav 4 tačka b; NIST AI RMF, dodatak C](#) • Videti [83, 84](#)

101 Podaci o ličnosti

Personal data / PRAVNI POJAM

Informacije koje se odnose na fizičko lice čiji je identitet određen ili se može odrediti neposredno ili posredno. Identifikacija može proisteći iz povezivanja više podataka. AI ulazi, generisane procene i sistemski zapisi mogu sadržati podatke o ličnosti.

U PRAKSI Procena radnog učinka vezana za identifikacioni broj zaposlenog jeste podatak o ličnosti.

Važno. Uklanjanje imena nije dovoljno ako se osoba i dalje može identifikovati.

[GDPR, član 4 tačka 1; ZZPL, član 4](#) • Videti [89, 102, 94](#)

102 Posebne vrste podataka o ličnosti

Special categories of personal data / PRAVNI POJAM

Kategorije koje uživaju posebnu zaštitu, uključujući podatke o zdravlju, političkim mišljenjima, verskim uverenjima, genetske podatke i biometrijske podatke obrađene radi jedinstvene identifikacije. Za obradu je, pored drugih uslova, potreban odgovarajući izuzetak od načelne zabrane.

U PRAKSI Analiza zdravstvene dokumentacije u AI alatu zahteva proveru uslova za ovu vrstu podataka.

Važno. Nije svaki poverljiv poslovni podatak posebna vrsta podataka u pravnom smislu.

[GDPR, član 9; ZZPL, član 17](#) • Videti [82, 101](#)

103 Autorsko pravo u kontekstu AI

Copyright in the AI context / PRAVNA OBLAST

Pravila o zaštiti autorskih dela relevantna za ulazne materijale, obučavanje modela i korišćenje rezultata AI. Potrebno je razlikovati dozvoljenost korišćenja tuđih dela od mogućnosti zaštite novog rezultata.

U PRAKSI Pre objave generisane ilustracije proveravaju se korišćeni materijali i moguća prava drugih.

Važno. Uslovi AI usluge sami ne rešavaju sva pitanja autorskog prava; važni su merodavno pravo i ljudski doprinos.

[WIPO, AI i intelektualna svojina](#) • Videti [08, 24](#)

104 Tačnost

Accuracy / STRUČNI I PRAVNI KONTEKST

Stepen u kojem rezultati odgovaraju ispravnim vrednostima ili zahtevima konkretnog zadatka. Način merenja zavisi od namene: jedna zbirna stopa tačnih odgovora često nije dovoljna. Potrebno je razmotriti vrste grešaka, njihove posledice i rezultate za relevantne grupe.

U PRAKSI Kod otkrivanja prevare posebno se prate propuštene prevare i neopravdano označene transakcije.

Važno. Visoka prosečna tačnost može prikriti ozbiljne greške u maloj, važnoj grupi slučajeva.

[AI Act, član 15; NIST AI RMF, odeljak 3.1](#) • Videti [85, 117](#)

105 Robusnost

Robustness / STRUČNI I PRAVNI KONTEKST

Sposobnost sistema da zadrži prihvatljivo ponašanje kada se suoči sa greškama, poremećajima ili promenama uslova u granicama relevantnim za njegovu namenu. Proverava se na različitim podacima i scenarijima, uključujući neuobičajene i nepovoljne situacije.

U PRAKSI Alat se proverava na dokumentima slabijeg kvaliteta i drugačijem rasporedu teksta.

Važno. Dobar rezultat na standardnom testu ne dokazuje robusnost u svim uslovima.

[AI Act, član 15; NIST AI RMF, odeljak 3.1](#) • Videti [104, 118](#)

106 Sajber bezbednost AI sistema

AI cybersecurity / STRUČNI I PRAVNI KONTEKST

Zaštita sistema, modela, podataka i povezanih resursa od neovlašćenog pristupa, izmene, ometanja i drugih napada. Uz opšte bezbednosne mere obuhvata pretnje specifične za AI, kao što su manipulacija podacima i zloupotreba instrukcija. Potrebno je zaštititi i alate kojima AI ima pristup.

U PRAKSI Agent može čitati odobrene podatke, ali ne može samostalno menjati prava pristupa.

Važno. Bezbednost modela ne obuhvata automatski bezbednost celog sistema i njegovih integracija.

[AI Act, član 15; NIST AI 600-1, odeljak 2.9](#) • Videti [15, 119](#)

107 Halucinacije

Hallucinations - Confabulation / STRUČNI POJAM

Netačni, izmišljeni ili neosnovani rezultati generativne AI koji mogu biti predstavljeni uverljivo i sa prividnom sigurnošću. Obuhvataju izmišljene činjenice, izvore, citate i pogrešne zaključke. Izraz opisuje ponašanje sistema, a ne ljudsko psihičko iskustvo.

U PRAKSI Asistent navodi sudsku odluku koja ne postoji ili pogrešno pripisuje sadržaj stvarnom izvoru.

Važno. Veza ka stvarnom dokumentu ne dokazuje da dokument podržava generisanu tvrdnju.

[NIST AI 600-1, odeljak 2.2](#) • Videti [32, 104](#)

108 Tehnička dokumentacija

Technical documentation / PRAVNI I STRUČNI POJAM

Dokumentovani podaci o razvoju, nameni, funkcionisanju, proverama i upravljanju sistemom. Za visokorizične sisteme AI Act određuje njen sadržaj i ulogu u dokazivanju ispunjenosti zahteva. Potrebno je održavati vezu između dokumentacije i verzije sistema.

U PRAKSI Dosije sistema sadrži opis modela, podataka, testiranja, nadzora i relevantnih promena.

Važno. Marketinški opis proizvoda nije zamena za tehničku dokumentaciju.

[AI Act, član 11 i Aneks IV](#) • Videti [110, 111](#)

109 Automatski zapisi

Automatically generated logs / PRAVNI I TEHNIČKI POJAM

Zapisi događaja koje sistem automatski beleži tokom rada. Mogu omogućiti rekonstrukciju aktivnosti, praćenje i istragu incidenata. Sadržaj i rok čuvanja određuju se prema svrsi, primenljivim pravilima i kontroli nad zapisima.

U PRAKSI Beleže se vreme obrade, verzija modela i izvršena radnja, uz ograničen pristup.

Važno. Beleženje celog sadržaja upita nije uvek potrebno; zapisi mogu sadržati podatke o ličnosti.

[AI Act, čl. 12, 19 i 26](#) • Videti [89, 110](#)

110 Sledljivost

Traceability / STRUČNI POJAM

Mogućnost praćenja porekla podataka, verzija, aktivnosti i odluka kroz životni ciklus sistema. Omogućava povezivanje rezultata sa korišćenim resursima i prethodnim proverama, u meri u kojoj su relevantne informacije dostupne i zabeležene.

U PRAKSI Za određeni rezultat može se utvrditi koja verzija modela i baze dokumenata je korišćena.

Važno. Sledljivost ne garantuje da će se svaki generisani odgovor moći identično ponoviti.

[NIST AI RMF 1.0, GOVERN i MEASURE](#) • Videti [108, 109](#)

111 Ocenjivanje usaglašenosti

Conformity assessment / PRAVNI POJAM

Postupak dokazivanja da li su ispunjeni odgovarajući zahtevi. U AI Actu odnosi se na zahteve za visokorizične sisteme iz poglavlja III odeljka 2. Primena konkretnog postupka, uključujući učešće treće strane, zavisi od sistema i merodavnih pravila.

U PRAKSI Pružalac utvrđuje koji postupak iz člana 43 i povezanih aneksa odgovara njegovom sistemu.

Važno. Ocenjivanje usaglašenosti nije u svakom slučaju nezavisna sertifikacija.

[AI Act, član 3 tačka 20 i član 43](#) • Videti [76, 77, 59](#)

112 Praćenje nakon stavljanja na tržište

Post-market monitoring / PRAVNI POJAM

Aktivnosti pružaoca kojima se prikupljaju i analiziraju iskustva iz upotrebe sistema radi prepoznavanja potrebe za korektivnim ili preventivnim merama. Za visokorizične sisteme AI Act propisuje sistem praćenja i odgovarajući plan.

U PRAKSI Pružalac prati prijavljene greške, odstupanja i uticaj ažuriranja na rad kod korisnika.

Važno. To nije isto što i regulatorni nadzor tržišta koji sprovodi nadležni organ.

[AI Act, član 3 tačka 25 i član 72](#) • Videti [33](#), [114](#)

113 AI incident

AI incident / STRUČNI POJAM

Događaj povezan sa razvojem ili upotrebom AI sistema koji je doveo do štete. U organizacionim postupcima treba jasno odrediti i način evidentiranja propusta i događaja koji su mogli izazvati štetu.

U PRAKSI AI alat neovlašćeno prikazuje podatke jednog korisnika drugom korisniku.

Važno. Ozbiljan incident je poseban pravni pojam; ne podleže svaki događaj istoj obavezi prijavljivanja.

[OECD, definicija AI incidenta; stručna sinteza](#) • Videti [114](#), [106](#)

114 Ozbiljan incident

Serious incident / PRAVNI POJAM

Incident ili neispravan rad AI sistema koji neposredno ili posredno dovodi do posledica navedenih u AI Actu: smrti ili ozbiljne štete po zdravlje, ozbiljnog i nepovratnog poremećaja kritične infrastrukture, povrede obaveza zaštite osnovnih prava iz prava EU ili ozbiljne štete po imovinu ili životnu sredinu.

U PRAKSI Kvar sistema sa navedenim posledicama zahteva proveru obaveza prijavljivanja i postupanja.

Važno. Nije svaka greška ozbiljan incident, ali i manji događaji mogu zahtevati interno evidentiranje.

[AI Act, član 3 tačka 49 i član 73](#) • Videti [106](#), [112](#), [113](#)

115 Verifikacija

Verification / STRUČNI POJAM

Provera, zasnovana na dokazima, da li sistem ili njegov deo ispunjava unapred utvrđene zahteve i specifikacije. Usmerena je na to da li je rešenje izvedeno prema onome što je zahtevano. Može uključivati testove, pregled dokumentacije i druge metode.

U PRAKSI Proverava se da li sistem zaista odbija pristup dokumentima bez odgovarajućeg ovlašćenja.

Važno. Ispunjena specifikacija ne dokazuje da je sama specifikacija prikladna za stvarnu namenu.

[NIST AI RMF 1.0, dodatak A](#) • Videti [116](#), [117](#)

116 Validacija

Validation / STRUČNI POJAM

Provera da li sistem odgovara nameni i potrebama u stvarnom ili dovoljno reprezentativnom kontekstu. Razmatra korisnike, uslove rada, ograničenja i prihvatljivost rezultata. Može pokazati da tehnički ispravno rešenje nije prikladno za određenu primenu.

U PRAKSI Korisnici proveravaju da li asistent daje dovoljno pouzdane odgovore za njihov stvarni radni proces.

Važno. Validacija celog sistema šira je od korišćenja validacionog skupa tokom obučavanja modela.

[NIST AI RMF 1.0, odeljak 3.1 i dodatak A](#) • Videti [21, 115](#)

117 Evaluacija AI sistema

AI system evaluation / STRUČNI POJAM

Sistematična procena svojstava i ponašanja sistema prema određenim kriterijumima. Može obuhvatiti tačnost, robusnost, bezbednost, pravičnost i iskustvo korisnika. Koristi testove, stručne preglede i druga opažanja, uz dokumentovanje metoda i ograničenja.

U PRAKSI Pre uvođenja se ispituju uobičajeni zahtevi, rubni slučajevi i odgovori na neprimerene upite.

Važno. Rezultat na opštem testu sposobnosti ne zamenjuje proveru konkretne poslovne primene.

[NIST AI RMF 1.0, MEASURE i dodatak A](#) • Videti [104, 116](#)

118 Promene podataka i ponašanja modela

Data drift • Model drift / STRUČNI POJAM

Data drift označava promene raspodele ulaznih podataka u odnosu na referentne podatke. Model drift se u praksi koristi za promene ponašanja ili slabljenje performansi tokom vremena; terminologija nije potpuno ujednačena. Uzrok može biti i promena odnosa između ulaza i očekivanih rezultata.

U PRAKSI Model potražnje postaje manje pouzdan nakon trajne promene kupovnih navika.

Važno. Pad performansi ne znači nužno da su se promenili parametri modela.

[NIST AI RMF 1.0, dodatak B i MEASURE](#) • Videti [33, 112](#)

119 Zlonamerne instrukcije

Prompt injection / STRUČNI POJAM

Napad kojim se instrukcijama u ulazu ili spoljnim sadržajima pokušava preusmeriti ponašanje AI sistema mimo predviđenih pravila. Napad može biti neposredan ili posredan, na primer kroz dokument koji sistem pretražuje. Posebno je značajan kada sistem ima pristup alatima i podacima.

U PRAKSI Dokument sadrži instrukciju da asistent zanemari zadatak i otkrije zaštićene informacije.

Važno. Odvajanje ovlašćenja i ograničavanje radnji važno je čak i kada model prepoznaje mnoge napade.

[NIST AI 600-1, odeljak 2.9](#) • Videti [15, 106](#)

120 Audit odnosno provera

Audit / POJAM UPRAVLJANJA

Sistematičan, dokumentovan i nepristrasan postupak prikupljanja i ocene dokaza prema utvrđenim kriterijumima. Može biti interni ili eksterni i obuhvatati sistem upravljanja ili određene procese. Potrebno je jasno odrediti predmet, kriterijume i granice zaključka.

U PRAKSI Proverava se da li se odobravanje novih AI sistema sprovodi prema internom postupku.

Važno. Audit nije isto što i test modela; kvalitet zaključka zavisi od dokaza i obuhvata.

[NIST AI RMF 1.0](#), [GOVERN 4](#) i [MEASURE](#); [stručna praksa](#) • Videti [77](#), [117](#)

Važna razgraničenja

Model i sistem

Model je komponenta. Sistem uključuje okruženje kroz koje model dobija podatke i proizvodi rezultate za određenu namenu. Procena samo modela zato ne obuhvata nužno rizike njegove integracije i korišćenja.

Pružalac subjekt koji primenjuje sistem i korisnik

Pružalac razvija ili naručuje razvoj i stavlja rešenje na tržište ili sistem u upotrebu pod svojim nazivom. Subjekt koji primenjuje sistem koristi ga pod svojim ovlašćenjem. Krajnji korisnik neposredno radi sa funkcionalnostima. Ista organizacija može imati više pravnih uloga.

Procena rizika procena uticaja FRIA i DPIA

Procena rizika usmerena je na moguće događaje, posledice, verovatnoću i postupanje. Procena uticaja razmatra šire posledice po ljude i društvo. FRIA i DPIA imaju posebne pravne osnove, obuhvat i uslove primene. Zajednički dokazi mogu se koristiti, ali zaključci i zakonski zahtevi moraju ostati jasno razgraničeni.

Transparentnost i objašnjivost

Transparentnost omogućava pristup relevantnim informacijama o sistemu i njegovoj upotrebi. Objašnjivost se odnosi na smisleno obrazlaganje rada ili rezultata. Obaveštenje da se koristi AI samo po sebi ne objašnjava određenu odluku.

Zakonska obaveza standard i dobra praksa

Propis određuje pravno obavezujuće zahteve u svom području primene. Standard daje zahteve ili smernice koje mogu biti dobrovoljno prihvaćene ili uključene u ugovorne i druge obaveze. Dobra praksa podržava odgovorno postupanje, ali se ne sme bez osnova predstaviti kao zakonska dužnost.

Sertifikacija i usaglašenost konkretnog sistema

Sertifikacija sistema upravljanja potvrđuje ispunjenost kriterijuma u definisanom obuhvatu. Pravna usaglašenost konkretnog AI sistema zahteva posebnu analizu svih primenljivih zahteva. Sertifikat ne predstavlja univerzalno odobrenje za svaku namenu AI.

Propisi standardi i okviri

EU AI Act

Uredba EU 2024/1689. Pravni okvir za određene AI sisteme i modele. Odrednice upućuju na konkretne članove; za proveru definicija i izmena koristan je zvanični AI Act Service Desk.

[Zvanični izvor](#)

GDPR

Uredba EU 2016/679. Uređuje zaštitu fizičkih lica u vezi sa obradom podataka o ličnosti. Posebno su relevantni čl. 4, 5, 6, 9, 22 i 35.

[Zvanični izvor](#)

Zakon o zaštiti podataka o ličnosti

Službeni glasnik RS, br. 87/2018. Srpski pravni okvir za obradu podataka o ličnosti. U rečniku su posebno izdvojeni čl. 4, 17, 38 i 54.

[Zvanični izvor](#)

ISO/IEC 42001

Standard sa zahtevima za sistem upravljanja AI. Primena je organizaciona; sertifikacija obuhvata određen sistem upravljanja, a ne automatski sve proizvode i pravne obaveze.

[Zvanični izvor](#)

ISO/IEC 23894

Smernice za upravljanje rizicima povezanim sa AI. Podržavaju organizaciju procesa upravljanja rizicima; nisu zamena za primenljive propise.

[Zvanični izvor](#)

NIST AI RMF 1.0

Dobrovoljni okvir iz 2023. za upravljanje AI rizicima. Funkcije GOVERN, MAP, MEASURE i MANAGE povezuju upravljanje, razumevanje konteksta, merenje i postupanje.

[Zvanični izvor](#)

Dodatni izvori i podaci o izdanju

NIST AI 600-1

Profil za generativnu AI iz 2024. Dopunjuje AI RMF obradom rizika kao što su netačan sadržaj, bezbednost informacija i zavisnosti u lancu vrednosti.

[Zvanični izvor](#)

UNESCO preporuka o etici AI

Međunarodni etički okvir iz 2021. sa naglaskom na ljudskim pravima, dostojanstvu, ljudskom nadzoru i odgovornosti.

[Zvanični izvor](#)

EDPB smernice o automatizovanom odlučivanju

Smernice Radne grupe iz člana 29, koje je potvrdio EDPB. Korisne su za razumevanje profilisanja i značaja stvarnog ljudskog učešća.

[Zvanični izvor](#)

Povelja EU o osnovnim pravima

Pravni izvor za osnovna prava u EU, uključujući član 21 o zabrani diskriminacije. Primena Povelje određena je njenim članom 51.

[Zvanični izvor](#)

ISO objašnjenja ocenjivanja usaglašenosti

Javno objašnjenje odnosa između standarda, ocenjivanja usaglašenosti i sertifikacije.

[Zvanični izvor](#)

Abecedni indeks

Srpski naziv • engleski izraz • broj odrednice i stranica

[AI agent](#) / *AI agent* [15; str. 8]
[AI incident](#) / *AI incident* [113; str. 43]
[AI model](#) / *AI model* [03; str. 4]
[AI model opšte namene](#) / *General-purpose AI model* [13; str. 8]
[AI pismenost](#) / *AI literacy* [70; str. 27]
[AI politika](#) / *AI policy* [64; str. 25]
[AI sistem](#) / *AI system* [04; str. 5]
[AI sistem opšte namene](#) / *General-purpose AI system* [14; str. 8]
[Algoritam](#) / *Algorithm* [02; str. 4]
[Anonimizacija](#) / *Anonymisation* [93; str. 36]
[Audit odnosno provera](#) / *Audit* [120; str. 45]
[Automatizovano donošenje odluka](#) / *Automated decision-making* [95; str. 36]
[Automatski zapisi](#) / *Automatically generated logs* [109; str. 41]
[Autorsko pravo u kontekstu AI](#) / *Copyright in the AI context* [103; str. 39]
[Biometrijska identifikacija](#) / *Biometric identification* [51; str. 20]
[Biometrijska kategorizacija](#) / *Biometric categorisation* [53; str. 21]
[Biometrijska verifikacija](#) / *Biometric verification* [52; str. 21]
[Biometrijski podaci](#) / *Biometric data* [50; str. 20]
[CE oznaka](#) / *CE marking* [60; str. 24]
[Distributer](#) / *Distributor* [40; str. 17]
[Duboko učenje](#) / *Deep learning* [07; str. 6]
[EU AI Act](#) / *Regulation EU 2024/1689* [46; str. 19]
[EU deklaracija o usaglašenosti](#) / *EU declaration of conformity* [59; str. 23]
[Evaluacija AI sistema](#) / *AI system evaluation* [117; str. 44]
[Fino podešavanje modela](#) / *Fine-tuning* [29; str. 13]
[Generativna AI](#) / *Generative AI* [08; str. 6]
[Generisanje potpomognuto pretraživanjem](#) / *Retrieval-augmented generation* [32; str. 14]
[Halucinacije](#) / *Hallucinations* [107; str. 41]
[Harmonizovani standard](#) / *Harmonised standard* [76; str. 30]
[Inventar AI sistema](#) / *AI system inventory* [67; str. 26]
[Izvođenje rezultata modela](#) / *Inference* [30; str. 13]
[Kontekstni prozor](#) / *Context window* [12; str. 7]
[Kontrola rizika](#) / *Risk control* [97; str. 37]
[Krajnji korisnik](#) / *End user* [43; str. 18]
[Kvalitet podataka](#) / *Data quality* [23; str. 11]
[Lice na koje AI sistem utiče](#) / *Affected person* [44; str. 18]
[Ljudska autonomija](#) / *Human autonomy* [18; str. 9]
[Ljudski nadzor](#) / *Human oversight* [83; str. 32]
[Mašinsko učenje](#) / *Machine learning* [05; str. 5]
[Minimizacija podataka](#) / *Data minimisation* [92; str. 35]
[Multimodalni model](#) / *Multimodal model* [10; str. 7]
[Nediskriminacija](#) / *Non-discrimination* [86; str. 33]
[Neodobrena upotreba AI](#) / *Shadow AI* [66; str. 26]

[Neuronska mreža](#) / *Neural network* [06; str. 5]
[Obaveze transparentnosti za određene AI sisteme](#) / *Transparency obligations for certain AI systems* [49; str. 20]
[Objašnjivost](#) / *Explainability* [88; str. 34]
[Obučavanje modela](#) / *Model training* [28; str. 13]
[Ocenjivanje usaglašenosti](#) / *Conformity assessment* [111; str. 42]
[Odgovorna AI](#) / *Responsible AI* [16; str. 9]
[Odgovornost i polaganje računa](#) / *Responsibility and accountability* [68; str. 27]
[Ovlašćeni predstavnik](#) / *Authorised representative* [41; str. 17]
[Ozbiljan incident](#) / *Serious incident* [114; str. 43]
[Označavanje podataka](#) / *Data labelling* [25; str. 12]
[Podaci o ličnosti](#) / *Personal data* [101; str. 38]
[Podaci za obučavanje](#) / *Training data* [20; str. 10]
[Podaci za testiranje](#) / *Testing data* [22; str. 11]
[Podaci za validaciju](#) / *Validation data* [21; str. 10]
[Poreklo podataka](#) / *Data provenance* [24; str. 11]
[Posebne vrste podataka o ličnosti](#) / *Special categories of personal data* [102; str. 39]
[Pouzdana AI](#) / *Trustworthy AI* [17; str. 9]
[Praćenje nakon stavljanja na tržište](#) / *Post-market monitoring* [112; str. 42]
[Pravičnost](#) / *Fairness* [85; str. 33]
[Pravni osnov obrade podataka](#) / *Legal basis for processing* [91; str. 35]
[Predviđena namena](#) / *Intended purpose* [34; str. 15]
[Preostali rizik](#) / *Residual risk* [98; str. 37]
[Prepoznavanje emocija](#) / *Emotion recognition* [54; str. 21]
[Prestanak upotrebe AI sistema](#) / *AI system decommissioning* [73; str. 28]
[Prihvatanje rizika](#) / *Risk acceptance* [99; str. 38]
[Prihvatljiva upotreba AI](#) / *Acceptable use of AI* [65; str. 26]
[Pristrasnost](#) / *Bias* [84; str. 33]
[Pristrasnost automatizacije](#) / *Automation bias* [100; str. 38]
[Privatnost](#) / *Privacy* [90; str. 35]
[Procena AI rizika](#) / *AI risk assessment* [79; str. 31]
[Procena uticaja AI sistema](#) / *AI system impact assessment* [80; str. 31]
[Procena uticaja na osnovna prava](#) / *Fundamental rights impact assessment* [81; str. 32]
[Procena uticaja na zaštitu podataka](#) / *Data protection impact assessment* [82; str. 32]
[Profilisanje](#) / *Profiling* [96; str. 37]
[Proizvođač proizvoda](#) / *Product manufacturer* [42; str. 17]
[Promene podataka i ponašanja modela](#) / *Data drift* [118; str. 44]
[Pružalac AI sistema ili modela](#) / *Provider* [37; str. 16]
[Pseudonimizacija](#) / *Pseudonymisation* [94; str. 36]
[Razumno predvidiva pogrešna upotreba](#) / *Reasonably foreseeable misuse* [35; str. 15]
[Regulatorno eksperimentalno okruženje](#) / *AI regulatory sandbox* [61; str. 24]
[Robusnost](#) / *Robustness* [105; str. 40]
[Sajber bezbednost AI sistema](#) / *AI cybersecurity* [106; str. 40]
[Sertifikacija](#) / *Certification* [77; str. 30]
[Sintetički podaci](#) / *Synthetic data* [26; str. 12]
[Sintetički sadržaj i uverljiv falsifikovani sadržaj](#) / *Synthetic content* [36; str. 15]
[Sistem upravljanja AI](#) / *AI management system* [63; str. 25]
[Sistemski rizik modela opšte namene](#) / *Systemic risk of a GPAI model* [55; str. 22]
[Skup podataka](#) / *Dataset* [19; str. 10]
[Sledljivost](#) / *Traceability* [110; str. 42]
[Standard](#) / *Standard* [75; str. 29]

[Stavljanje na tržište](#) / *Placing on the market* [56; str. 22]
[Stavljanje u upotrebu](#) / *Putting into service* [57; str. 22]
[Subjekt koji primenjuje AI sistem](#) / *Deployer* [38; str. 16]
[Tačnost](#) / *Accuracy* [104; str. 40]
[Tehnička dokumentacija](#) / *Technical documentation* [108; str. 41]
[Token](#) / *Token* [11; str. 7]
[Transparentnost](#) / *Transparency* [87; str. 34]
[Upit ili instrukcija](#) / *Prompt* [31; str. 14]
[Upravljanje AI](#) / *AI governance* [62; str. 25]
[Upravljanje AI rizicima](#) / *AI risk management* [78; str. 31]
[Upravljanje dobavljačima AI rešenja](#) / *AI supplier management* [71; str. 28]
[Upravljanje podacima](#) / *Data governance* [27; str. 12]
[Upravljanje promenama AI sistema](#) / *AI change management* [72; str. 28]
[Usklađenost](#) / *Compliance* [74; str. 29]
[Uvoznik](#) / *Importer* [39; str. 16]
[Validacija](#) / *Validation* [116; str. 44]
[Veliki jezički model](#) / *Large language model* [09; str. 6]
[Verifikacija](#) / *Verification* [115; str. 43]
[Veštačka inteligencija](#) / *Artificial intelligence* [01; str. 4]
[Visokorizični AI sistem](#) / *High-risk AI system* [48; str. 19]
[Vlasnik AI sistema](#) / *AI system owner* [69; str. 27]
[Zabranjene AI prakse](#) / *Prohibited AI practices* [47; str. 19]
[Zainteresovane strane](#) / *Interested parties* [45; str. 18]
[Zaštita podataka o ličnosti](#) / *Personal data protection* [89; str. 34]
[Zlonamerne instrukcije](#) / *Prompt injection* [119; str. 45]
[Značajna izmena](#) / *Substantial modification* [58; str. 23]
[Životni ciklus AI sistema](#) / *AI system lifecycle* [33; str. 14]